

Myymälävarkaus

□

Sisällys

- [1 Johdanto](#)
- [2 Käsitteitä, ohjeita ja termejä](#)
- [3 Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista \(Lytp, 1085/2015\)](#)
 - [3.1 Vartija](#)
 - [3.2 Järjestyksenvalvoja](#)
 - [3.3 Vartijan kiinniotto-oikeus](#)
- [4 Pakkokeinolaki \(806/2011\)](#)
 - [4.1 Yleinen kiinniotto-oikeus](#)
 - [4.2 Verekseltään kiinniotto](#)
- [5 Rikoslaki \(RL, 39/1889\)](#)
- [6 Omaisuusrikoksen teoria](#)
 - [6.1 Konkurrenssi](#)
 - [6.2 Syyteoikeus](#)
 - [6.3 Myymälävarkaudesta yleisesti](#)
- [7 Varkaus \(ent. häpeärikos\)](#)
 - [7.1 Kiistäminen](#)
 - [7.2 Myymälävarkauden ja sen yrityksen ero](#)
 - [7.3 Rangaistus varkaudesta](#)
- [8 Näpistys](#)
- [9 Ryöstö](#)
- [10 Kätkemisrikos](#)
- [11 Petos](#)
- [12 Vahingonteko](#)
- [13 Yritys \(yritysoppi\)](#)
- [14 Yrityksestä luopuminen ja tehokas katuminen](#)
 - [14.1 Tehokas katuminen](#)
 - [14.2 Tehokas katuminen ja vastuun määrä](#)
 - [14.3 Yrityksestä luopuminen](#)
- [15 Oikeuskäytäntö](#)
 - [15.1 Varkausrikos, rikoksen yritys, KKO:1995:197](#)
 - [15.2 Varkausrikos, näpistys, KKO:2002:33](#)
 - [15.3 Varkausrikos, varkaus, näpistys, KKO:2011:66](#)
 - [15.4 Varkausrikos, rikoksen yritys, KKO:2008:81](#)
 - [15.5 Varkausrikos, rikoksen yritys, KKO:1998:44](#)
- [16 Harjoitustehtäviä](#)

Johdanto

Sivulla käsitellään varkautta ja näpistystä sekä niihin liittyvää yritystä vähittäiskaupan näkökulmasta. Muita varkauteen sekä yritykseen liittyviä seikkoja on jätetty kokonaan pois. Sivua ei käsittele tällä hetkellä useamman myymälävarkaan yhteistoimintaa, avunantoa, petoksia ja ryöstöä.

Sivu rakentuu teoriaosuudesta ja oikeuskäytännöstä. Aluksi käsitellään varkautta ja näpistystä, sitten yritystä.

[Video: Esikoululainen oli kampittaa kaljavarkaan - myymälävarkaus on lapsille tuttu rikos](#)

Käsitteitä, ohjeita ja termejä

- **Rikosoikeudellinen vastuu**
 - Alle 15-vuotias myymälävaras ei syyllisty rikokseen, koska ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa. Asiasta kirjataan kuitenkin rikosilmoitus, joka jää iän takia tutkimatta. Jos myymälävaras kuitenkin aiheuttaa kaupassa muuta vahinkoa, esimerkiksi syö kaupan omaisuutta, sotkee paikkoja tai lapsen anastama tuote ei ole enää myyntikelpoinen, vahingonkorvausvastuu ei taas katso ikää.
 - 15-vuotias ja sitä vanhempi on tekemästään rikoksesta rikosoikeudellisessa vastuussa.
- **Lastensuojeluilmoitus:** 18-vuotiaasta ja sitä nuoremasta rikoksesta epäilystä tehdään lastensuojeluilmoitus. Poliisi ottaa yhteyttä myös vanhempiin.
- Lait löytyvät osoitteesta <https://www.finlex.fi> Huomaa, että sivun yläosassa tulee lukea 'Ajantasainen', jolloin laki on luettavissa kuten se on voimassa. Tarkkaavainen voi huomata tällä sivulla, että pelkän lakitekstin (säädöksen) lukeminen ei tarkoita, että säädöksen ymmärtää. Vaan ymmärtämiseen tarvitaan lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta ja oikeuskäytäntöä sekä oppilaitoksessa oikeudellista opiskelua tai muutoin syvällistä harjaantumista etenkin rikosoikeuteen ja oikeuteen laajemmin.
 - Vanhoja tuomioistuimen ratkaisuja lukiessa täytyy myös ottaa huomioon, minkälaisena rikoslaki silloin on ollut voimassa. Rikoslakia on esimerkiksi muutettu yrityksen osalta niin, että muutokset ovat tulleet voimaan 1.1.2004. Myös varkautta ja näpistystä koskevia pykälä on muutettu.
- Rikoslaisa, RL 1:11.3,2 § tarkoittaa 'rikoslain 1 luvun 11 §:n 3 momentin 2 kohta'
- Lain esitöillä tarkoitetaan muun muassa hallituksen esityksiä (HE). Lakia sovellettaessa hallituksen esityksistä saadaan apua lain tulkintaan. Tulee kuitenkin muistaa, että hallituksen esitys ei määrää miten lakia on sovellettava, mutta sillä on vahva painoarvo.
- Oikeuskirjallisuus tarkoittaa erinäisiä oikeusoppineiden kirjoittamia kirjoja ja julkaisuja, jotka osaltaan tukevat lain soveltamisessa. Näitä löytyy sekä kirjastoista että esimerkiksi maksullisista Suomen Laki- ja Edilex-palvelusta.
- Oikeuskäytäntö muodostuu tuomioistuinten ratkaisuista, päätöksistä. Minkään tuomioistuimen päätös ei sido muita tapauksia, mutta mitä ylemmäksi tuomioistuinten ratkaisuihin mennään sitä merkittävämpiä ne ovat ja vaikuttavat alempien tuomioistuinten ratkaisuihin. Tällaisia ovat etenkin korkeimman oikeuden ennakkopäätökset.

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista ([Lytp, 1085/2015](#))

- Vartija 16 § ja järjestyksenvalvoja 45 §: Vartijalla ja järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavattu rikoksesta epäilty, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta (varkaus) tai jos rikos on näpistys.
 - Vartijan ja JV:n toimiessa työvuorossa, Lytp antaa toimivaltuudet kiinniottoon toimialueella. Muutoin kiinniottaessaan, vartija/jv toimii muiden kansalaisten tavoin yleisen kiinniotto-oikeuden puitteissa, vaikka onkin ammatiltaan vartija.

Vartija

<Odottaa kirjoittajaa>

Järjestyksenvalvoja

<Odottaa kirjoittajaa>

Vartijan kiinniotto-oikeus

Asiasta esimerkiksi blogissa vuodelta 2020: [Vartijan kiinniotto-oikeus myymälävarkauksissa](#)

Pakkokeinolaki (806/2011)

Yleinen kiinniotto-oikeus

2:2 § Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksesta epäillyn, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta (varkaus) tai rikos on näpistys.

- Kiinniotto-oikeus on laajempi, tässä vain sovellettuna varkauteen ja näpistykseen.

Verekseltään kiinniotto

<Odottaa kirjoittajaa>

Rikoslaki ([RL, 39/1889](#))

Seuraavien tekstien säädökset ovat rikoslaista ellei toisin ole mainittu.

Omaisuusrikoksen teoria

- Anastaminen tarkoittaa tässä yhteydessä tarkoitusta saada oikeudettomasti ja luvatta toisen irtain omaisuus, konkreettinen esine, omaksi.
- **Omaksi:** tarkoitusta omaisuuden pysyvään hallintaan ja että se ulkoiselta olemukselta vastaa omistusoikeutta.
- Anastustarkoituksessa on kyse varkausrikoksesta.
- Omaisuus ei tarvitse olla omistajan välittömässä kontrollissa. Esimerkiksi lastauslaiturin vieressä oleva lava kaupan tuotteita on niiden omistajan, vaikka henkilökuntaa ei ole näköpiirissä.
- Myymälävarkaudessa toisen hallussa olevaan omaisuuteen kohdistuvan rikoksen arviointi tapahtuu varkauden tunnusmerkistöllä.
- **Omaisuus:** Omaisuuden on a) kuuluttava (omistaminen) toiselle edes osittain ja b) oltava toisen vallinnassa eli anastus tapahtuu toisen hallusta itselle. Eli kaupparyityksen omaisuus varastetaan itselle.
- Tahallisuutta on tietoisuus siitä, että omaisuus kuuuu toiselle.
- Anastaa voidaan myös toiselle henkilölle.
- Sillä, voiko anastetun tuotteen muuttaa rahaksi, ei ole merkitystä tunnusmerkistön kannalta.
- Kyseessä on varkauden sijaan vahingonteko, jos tekijä *välittömästi* tuhoaa anastamansa esineen. Myöhemmin esineen tuhoamisessa kyse on rankaisemattomasta jälkitekosta.
- Myymäläympäristössä henkilökuntaan tai vartijaan omaisuusrikoksessa kohdistettaessa väkivaltaa, on kyse ryöstöstä.

Konkurrenssi

- Jos varkauden toteuttamiseksi vahingoitetaan muuta omaisuutta, siitä johtuva vahingonteko sisältyy varkausrikokseen. Jos kuitenkin vahingonteko on tavanomaisen varkauden vahinkoon verrattaessa suurempi, voidaan tuomita varkaudesta ja vahingonteosta.
- Varkaus voi sisältyä myös muihin tekijän tekemiin rikoksiin.

Syyteoikeus

- Pääsäännön mukaan rikokset ovat virallisen syytteen alaisia, jollei toisin ole säädetty. Asianomistajarikoksissa syyttäjällä ei ole oikeutta nostaa syytettä ilman asianomistajan esittämää syyttämispyyntöä.
- Asianomistajalla tarkoitetaan tässä esimerkiksi kauppaketjua tai kauppiasta.
- Varkaus on lähtökohtaisesti virallisen syytteen alainen rikos. Eli poliisi voi tutkia ja syyttäjä voi syyttää rikoksesta vaikka asianomistaja (kauppa) ei vaadi rikosta syytteeseen pantavaksi (rangaistusta) tai on sopinut rikollisen kanssa asiasta.
- Näpistys on asianomistajarikos eli syyttäjä ei voi nostaa syytettä näpistyksestä ilman asianomistajaa, mutta virallinen syyttäjä voi edellisestä huolimatta nostaa syytteen vastoin asianomistajan tahtoa tärkeän yleisen edun vaatiessa.
- Kauppaketju tai kauppias päättää siis ensisijaisesti itse miten suhtautuu varkauksiin ja näpistykseen. Toimintaohje voidaan antaa esimerkiksi vartiointiliikkeelle toimeksiannoksi. Kuitenkin virallisella syyttäjällä on mahdollisuus puuttua asiaan, jos kauppa ei tee mitään ja yleinen etu sitä vaatii.

Myymälävarkaudesta yleisesti

- Myymälävarkauksia sisältäen näpistykset tehtiin 47 420 vuonna 2019.
- Myymälävarkaudesta ja näpistyksestä on kaikilla kansalaisilla yleinen kiinniotto-oikeus. Myös kaupan henkilökunnalla yleinen kiinniotto-oikeus. Vartijan kiinniotto-oikeus tulee laista yksityisistä turvallisuuspalveluista. Kiinnioton jälkeen vartijan on ilmoitettava kiinniotosta poliisille soittamalla numeroon 112. Vartija ei voi päästää kiinniotettua vapaaksi ilman laissa määrättyjen neljän kohdan täyttymistä. Vartija luovuttaa myymälävarkaan/näpistelijän poliisille.
- Kaupat yleensä vaativat tekijälle rangaistusta, mikä on yleensä sakko. Asia voi edetä myös oikeuskäsittelyyn, käräjäoikeuteen.
- Alaikäisten ja alle 18-vuotiaiden osalta ks. edellä kohta 'rikosoikeudellinen vastuu'.
- Esitutkinta suoritetaan aina kun on syytä epäillä rikosta. Myymälävarkauksissa usein poliisi. Jos esitutkinnassa selviää, että rikos on tapahtunut, esitutkinnasta asia siirretään syyttäjälle syyteharkintaan. Syyttäjä tekee päätöksen nostetaanko rikoksesta syyte. Tarvittaessa asia palautetaan lisätutkintaan. Syytteeseen johtanut rikosasia käsitellään tuomioistuimessa/tuomioistuimissa ja asiassa annetaan tuomio. Kun ratkaisusta ei valiteta se saa aikanaan lainvoiman ja se pannaan täytäntöön esimerkiksi sakkona tai vankeutena.
 - Esitutkinta jätetään toimittamatta määrättyjen seikkojen täytyessä. Yleisin syy on konkurrenssi.
- Aiheesta esimerkiksi

[Myymälävarkaus ilman rangaistusta, Laurea, 2021](#)

[Myymälävarkauksien ehkäisyä kehittävän työryhmän loppuraportti, Oikeusministeriön julkaisuja, 2020](#)

Varkaus (ent. häpeärikos)

RL 28:1.1 § "Joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta, on tuomittava varkaudesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi."

RL 28:1.2 § "Yritys on rangaistava."

- Myymälävarkauden/näpistelyn lähtökohtana voidaan pitää, että myymälän omaisuutta tahallisesti viedään myymälästä maksamatta.

Varkausrikos on täyttynyt tekijän laittaessa tuotteen anastustarkoituksessa vaatteidensa sisään tai kassiin myymälässä

- Varkauden täytyminen edellyttää että a) **tekijä toimii anastustarkoituksessa** ja b) että anastettavaksi aiottu **omaisuus siirtyy varkaan haltuun**.
 - Edellytyksenä ei ole omaisuuden siirtäminen pois tekopaikalta.
 - Tapauksessa KKO:1998:44 korkein oikeus katsoi, että tekijä toimi anastustarkoituksessa, mutta anastettavaksi aiottu omaisuus ei ollut siirtynyt hänen haltuunsa, koska teko keskeytettiin myymälässä. Kommentti: rikos on varsin poikkeava verrattaessa sitä tyyppilisiin myymälän aukioloaikoina tapahtuviin myymälävarkauksiin.
 - Edellytyksenä ei ole tuotteen piilottaminen. Esimerkiksi "juoksukaljat".
 - Yksistään se, että on toiminut anastustarkoituksessa, ei tee varkaudesta täytettyä.
 - Merkityksellistä on, onko tuote varkaan hallussa siten että varkaan on mahdollista määrätä tuotteesta. Esimerkiksi asiakkaan, olkoonkin juuri varastanut, reppua ei henkilökunta voi käskää avattavaksi tai tutkia vaatteita ilman asiakkaan lupaa. Täten varastetut tuotteet ovat varkaan määräysvallassa.

Kun tuotteet ovat anastustarkoituksessa laitettu vaatteiden sisään tai kassiin myymälässä, voidaan kiinniotto tehdä varkaudesta saman tien myymälän sisällä

- Omaisuuden saaminen hallintaan, voidaan arvioida myös myymälän koon ja rakenteen mukaan: pienemmässä myymälässä vasta kassalinjan jälkeen tai myymälässä, suuremmissa myymälöissä myymälän sisällä, messuhalleissa osastojen välillä jne.
- Myymälään saapuminen aikeissa anastaa on valmistelua ja se ei ole rangaistavaa. Lähtökohta kun on, ettei aikeista tai ajatuksista rangaista.
- Tahallisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä, että myymälävaras tietää omaisuuden kuuluvan toiselle. Kauppaympäristössä on ymmärrettävää, että kaupassa olevat myyntituotteet, joita ei sinne itse ole vienyt, ovat lähtökohtaisesti kaupan omaisuutta.
- Jos varastettua omaisuutta ei saada vahingoittumattomana takaisin, omaisuuden arvo voidaan velvoittaa korvaamaan anastettu omaisuus. Ts. tuotteet, jotka saadaan vahingoittumattomana takaisin palautetaan uudestaan myyntiin. Vahingoittuminen tapahtuu nopeasti erityisesti kylmätuotteille. Näpistetyssä korvaamattomaksi jääneessä on kyse hävikistä.

Kiistäminen

- Tapauksessa KKO:2008:81, A on kiistänyt, ettei hänen tarkoituksena ollut anastaa tuotteita. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan piilottamiselle sekä senjälkeiselle poistumiselle myymälästä ei ole tullut ilmi muuta järkevää selitystä kuin se, että A:lla oli ollut tarkoitus näiden toimenpiteiden jälkeen tulla myöhemmin noutamaan esineet. A:n anastustarkoituksesta

ei siten jää varteenotettavaa epäilyä.

Varkauden yrityksen kiistäminen on turhaa, jos anastustarkoituksesta ei jää varteenotettavaa epäilyä

Myymälävarkauden ja sen yrityksen ero

- Varkauden yritys täyttyy varkaudeksi ja on selkeimmin todettavissa tekijän ohittaessa kassalinjan. Tämä on yleinen tapa todeta varkaus. Kassalinjan jälkeen tapahtunut kiinniotto on helppo vartijan näyttää toteen ilman kameratallenteitakin ja tämä myös turvaa niitä asiakkaita kiinniotolta, jotka käyttävät omaa kassiaan ostoskorina ilman anastustarkoitusta.
- Kuten tällä sivulla esitetään, kiinniotto voidaan suorittaa myös saman tien kun tavara laitetaan kassiin tai piilotetaan vaatteisiin ja katsotaan kyseessä olevan anastustarkoitus. Tällöin vartijalle jää näyttökysymys vastattavaksi, erityisesti anastustarkoitus. Tähän vartijalla on erinäisiä keinoja.
- Keskeisimmät ennakkopäätökset ovat KKO:2008:81 ja KKO:1995:197. Vuoden 1995 ratkaisussa anastustarkoituksessa kassiin tuotteita laittanut syyllistyi täytettyyn rikokseen jo myymälässä.

Rangaistus varkaudesta

- Sakko tai vankeutta entintään 1 vuosi 6 kuukautta. Törkeästä varkaudesta määrätään erikseen.

Näpistys

- RL 28:3.1 §
 - "Jos varkaus, huomioon ottaen anastetun omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava näpistyksestä sakkoon."
- RL 28:3.2 §
 - "Yritys on rangaistava."
- Kyseessä on varkaus, mutta sen vähäisempi/lievempi muoto, näpistys. Ymmärtääksesi mistä näpistyksessä on kyse, lue edeltä kohta 'varkaus'!
- Pääasiallinen peruste on anastetun omaisuuden arvo. Huomioon on otettava kuitenkin muutkin seikat kuin arvo. Raja-arvo on noin 1 000 euroa.
- **Kokonaisuutena arvostelu** (KKO:2011:66):
 - Näpistyksen tunnusmerkistö edellyttää, että anastusta on pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.
 - Kokonaisarvostelua koskeva edellytys sisältää, että anastusta ei ole aina pidettävä näpistyksenä, vaikka anastetun omaisuuden arvo olisikin vähäinen.
- Arvostelussa tulee antaa merkitystä sille, onko anastaminen ollut *suunnitelmallista*.
- Rikoksen toistaminen saattaa ilmentää esimerkiksi sellaista suunnitelmallisuutta, joka osoittaa rikoksen tavanomaista suurempaa paheksuttavuutta.
 - Rikokset, joiden toteuttamiseen sisältyy laissa rikoksen paheksuttavuutta lisäävinä pidettyjä piirteitä, ei yleensä voida pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisinä.
- Ennakkopäätöksessä KKO:2011:66 korkein oikeus on laajemmin analysoinut varkauksien tekosarjaa, jossa lopuksi on ratkaisussaan päätynyt näpistykseen. Huomioon otettuja seikkoja ovat ainakin:

1. yksittäisten tekojen rahallinen arvo
2. myymälä ollut auki vai suljettu
3. myymälän muuta omaisuutta vahingoitettu
4. henkilökunta ollut uhattuna
5. tekijän oma käyttö / jälleenmyynti
6. tekojen määrä suhteessa aikaan
7. tekijän motiivi tekoihin
8. omaisuuden laatu
9. suunnitelmallisuus vai satunnaisuus
10. anastustilanteen kätöntätapa
11. piittaamattomuus
12. toistuvuus

- Näpistysrikos voidaan sopia sovittelumenettelyssä.

Ryöstö

- RL 31:1

Joka

1) käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla välittömästi käyttää sellaista väkivaltaa toisen hallusta anastaa tai ottaa luvottomasti käyttöön toisen irtainta omaisuutta taikka

2) sellaista väkivaltaa tai uhkausta käyttämällä pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksentekijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta,

on tuomittava ryöstöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ryöstöstä tai sen yrityksestä tuomitaan myös se, joka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua anastamisesta tai käyttöön ottamisesta verekseltään tavattuna käyttämällä siinä tarkoitettua väkivaltaa tai uhkausta täyttää tai yrittää täyttää rikoksen taikka pitää tai yrittää pitää siten ottamansa omaisuuden.

Ellei tässä pykälässä tarkoitettu teko, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys tai muut tekoon liittyvät seikat, ole kokonaisuutena arvostellen vakava, ei rikoksentekijää tuomita ryöstöstä, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.

- Kyse on vähäistä vakavammasta väkivallasta tai sillä uhkaamisesta.
- Myymäläympäristössä tulee huomata, että väkivallan käyttö kaupan vartijaa kohtaan on myös ryöstö.

Kätkemisrikos

Petos

Vahingonteko

Yritys (yritysooppi)

- RL 5:1.1 § "Rikoksen yrityksestä rangaistaan vain, jos yritys on tahallista rikosta koskevassa säännöksessä säädetty rangaistavaksi." (legaliteettiperiaatteen mukaista)
- RL 5:1.2 § "Teko on edennyt rikoksen yritykseksi, kun tekijä on *aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä*. Rikoksen yritys on kysymyksessä silloinkin, kun sellaista vaaraa ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä."

- Yrityksen perinpohjaiseksi käsittämiseksi pohdittavaksi tulee erilaisia käsitteitä ja edellytyksiä.
- Yritysoopissa on osattava erottaa täytäntöönpanotoimen päättymisen rikoksen täyttymisestä. Ts. rikosta pannaan täytäntöön kunnes (varsinaisen) rikoksen tunnusmerkit ovat täyttyneet.
 - Esimerkki: Myymälävarkaan siirtäessä hyllyjen välissä ostoskorista tuotteita kassiinsa on rikoksen täytäntöönpanoa ja rikos täyttyy viimeistään kun tuotteet ovat anastustarkoituksessa kassissa.
 - Kaksi eri yritysteoriaa: Subjektiivisen teorian mukaan yritykseen syyllistynyt on osoittanut samaa moitittavaa mielenlaatua kuin täytetyn rikoksen tehnyt. Objektiivisen teorian mukaan paino on rikoksen seurauksissa ja aiheutetussa vaarassa. Yritys on käsillä, milloin teolla on luotu oikeudenloukkauksen vaara tai tekijä on aloittanut täytäntöönpanotoimen.
- Lain esitöissä, mm. [HE 44/2002 vp, s. 132](#) on yritystä käsitelty seuraavasti:
 - Ratkaiseva kysymys on muun muassa yrityksen (täytäntöönpanotoimen) ja täytetyn teon välinen raja. Rajan paikantamisessa *lähtökohtana on rikoksen tunnusmerkistö* eli tässä varkauden tunnusmerkistö.

Rikos on tullut täytetyksi, kun laista ilmenevät rikostunnusmerkistöön välittömästi kuuluvat tosiseikat ovat käsillä

- Kun tekijä on tehnyt kaiken, mitä rikoksen toteutuminen edellyttää, kyseessä on *päättynyt yritys*, sitä ennen kyse on *päättymättömästä* yrityksestä.
- Tunnusmerkistön täyttyminen ilmenee vain vertaamalla rangaistavan teon rikostunnusmerkistökuvaukseen sitä, mitä on tosiasiallisesti tapahtunut.
- Esimerkki: Varkauden tunnusmerkistö on laissa seuraavasti: *joka anastaa toisen hallusta irtainta omaisuutta*. Lyhyt lause sisältää paljon yksityiskohtia! Myymälävarkaan toimintaa verrataan lakiin, toimiiko tekijä a) anastustarkoituksessa ja b) onko omaisuus siirtynyt tekijän haltuun.
- Suhteessa täytettyyn tekoon yritys on määriteltävissä ainoastaan epäsuorasti.

Yritys on käsillä, milloin tunnusmerkistöstä jää jotakin olennaista täyttymättä.

- RL 5:1.2 §:n mukaan "Teko on edennyt rikoksen yritykseksi, kun tekijä on *aloittanut rikoksen tekemisen* (täytäntöönpanotoimen) ja *saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä*". Tämä määrittää ennen kaikkea yrityksen ja sitä edeltävän *valmistelun* välistä rajaa. Tämä kiinnittää rankaisemisen tunnusmerkistöön.
 - **1. edellytys: "aloittanut rikoksen tekemisen"**. Tämä viittaa ryhtymistä konkreettisiin toimiin rikoksen tunnusmerkistön toteuttamiseksi. Tarkastelu tehdään legaliteettiperiaatteen hengessä, tunnusmerkistön kannalta tarkastellen.
 - Oikeuskirjallisuuden mukaan *yrityskynnys* ylittyy/täyttyy ja täytäntöönpanotoimi on alkanut, kun toimissa on edetty vaiheeseen, johon yleisesti tai vain tekijälle itselleen tunnettavissa olevissa olosuhteissa sisältyy

välitön *vaara* seurauksen syntymisestä. Yrityspisteen katsotaan tulleen saavutetuksi myös tekijän ryhdyttyä tekoon, joka on viimeistä edellinen lenkki tekosarjassa, joka on jokseenkin välittömästi johtamassa rikoksen täyttymiseen. Esiteon rangaistavuuden osalta kyseessä saattaa olla indisiomerkitys eli joka on jo ylittänyt rangaistavuuden kynnyksen, on otaksuttavasti valmis saattamaan teon päätökseen.

- **2. edellytys: "saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä"**. Tämä viittaa, että tekijä on toimillaan saanut aikaan konkreettisen vaaran rikoksen toteutumisesta.
 - a) Rikoksen täyttymisen tulisi olla tosiasiallisesti mahdollista.
 - b) Lisäksi vaaditaan, että rikoksen täyttymistä saatettiin tekoilanteessa pitää käytännössä varteenotettavana mahdollisuutena, uskottavana.
 - Jos parhaan mahdollisen hankittavissa olevan tiedon perusteella rikoksen täyttymistä voidaan pitää teon hetkellä huomioon otettavana riskinä, vaaratunnusmerkki on täyttynyt. Ts. vaara-edellytys edellyttää rikoksen täyttymisen olevan tekoilanteessa tosiasiallisesti mahdollista ja lisäksi uskottava vaihtoehto.
 - Ts. yrityksen täytyminen edellyttää määrätyn **vaarankynnyksen** ylittämistä: Jos tekijän tuntemat ja yleisesti tunnettavissa olevat seikat huomioonottaen rikoksen täytyminen teko hetkellä silmälläpitäen näyttää uskottavalta, yritys on luonut riittävän oikeudenloukkauksen vaaran. Jos taas seurauksen syntyminen näin arvostellen näyttää mahdottomalta, kelvollista yritystä ei ole olemassa.
 - Harjoitus: Asiakas laittaa omaan tavalliseen kangaskassiin tuotteen, jonka pakettin ympärillä on näkyvä tuotesuojahälytys. Asiakas tietää kassalinjalla olevista porteista, jotka hälyttävät kun tuote viedään portille. Onko kyseessä kelvoton yritys?
 - Teko on pääsäännön mukaan rangaistavan yrityksen asteella, kun on konkreettinen vaara rikoksen täyttymisestä. Yritys on rangaistava jos huolellinen tarkkailija, esimerkiksi vartija, voi ennakoita teon tapahtuessa rikoksen onnistuvan.
 - Esimerkki: Myymälävaras "säkittää" anastustarkoituksessa kuulokepakkauksia foliokassiinsa muiden näkemättä. 1. edellytyksen mukaan rikos on aloitettu, josta merkkinä on tuotteiden laittaminen kassiin ja 2. edellytyksen mukaan aikaan on saatu vaara rikoksen täyttymisestä, johon päättelyyn päästään kun em. a)-kohdan mukaan rikos on tosiasiallisesti mahdollista eli tekijällä on mahdollisuus kävellä kassin kanssa myymälästä/messuosastolta pois ja b)-kohdan mukaan rikoksen täytyminen on uskottava mahdollisuus.
 - Jos rikoksen täytyminen on mahdotonta, 2. edellytys ei täyty! Kyseessä olisi kelvoton yritys.
 - Yrityksen kelvottomuudella tarkoitetaan, että yritys jälkikäteen saatavilla olevan tiedon perusteella olisi saattanut johtaa tavoiteltuun tulokseen. Pulmana on se, milloin kelvoton yritys johtaa vastuuseen ja milloin ei.
 - Kelvoton ja mahdoton yritys saattaa olla kuitenkin rangaistava RL 5:1.2 §:n toisen virkkeen takia.
- **Satunnainen syy** (kelvoton yritys): RL 5:1.2 §:n toinen virke "rikoksen yritys on kysymyksessä silloinkin, kun sellaista vaaraa ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain **satunnaisista syistä**", on toinen vaarakriteeri samassa momentissa. Tätä sovelletaan ratkaistaessa kelvottoman yrityksen ongelmaa.
 - Jos syy ei ole satunnainen, kyseessä ei ole rangaistava yritys. Toisin päin

sanottuna, jos syy on satunnainen (kelvoton), kyseessä on rangaistava yritys.

- Tosiasiallista rikoksen täyttymisen mahdollisuutta ei ollut, mutta tekijän näkökulmasta ja senhetkisen tilanteen pohjalta rikoksen täyttymistä saattoi pitää uskottavana. Ts. kelvottoman yrityksen ongelma, mutta ilmaistaan sanoilla *satunnaiset syyt*.
 - Lähtökohta on, että mikäli normaali arvio tekijän kannalta ennakoita johtaisi pitämään yrityksen vaarattomuuden perustaneita seikkoja satunnaisina, yrityksestä rangaistaisiin. Arvioinnissa on otettava huomioon tekijän tahallisuus ja hänen ajattelemansa toimintavaihtoehdot suhteessa tavoiteltuun päämäärään.
 - Jos tekijä oli sattunut useasta hänen käytettävissään olevasta toimintavaihtoehdosta valitsemaan kelvottoman, yrityksestä rangaistaan. Tai jos tekijällä oli käytössään myös toimiva vaihtoehto, mutta hän oli vain sattunut valitsemaan useasta käytettävissä olleista kelvottoman. Tai jos tapahtumien ketju olisi jälkikäteen helposti voitu modifioida sellaiseksi, että rikos olisi voinut tulla täytetyksi.
 - Omaisuuden täydellinen tavoittamattomuus tai teon kohdistuminen vain määrättyyn omaisuuteen voi perustaa vastuuvapauden jo sillä perusteella, ettei käsillä ole kelvollista yritystä, jos mahdollisuus on johtunut muusta kuin satunnaisesta syystä.
 - Esimerkki 1. Taskuvaras valitsee tyhjän taskun --> rangaistaan yrityksestä, koska voi valita seuraavan taskun perään ja toteuttaa varkauden.
 - Jos kaikki käytössä olevat vaihtoehdot olivat sellaisia, ettei tekijä niiden välillä olisi kyennyt valitsemaan toimivaa vaihtoehtoa, yrityksestä ei rangaista. Yritys jää rankaisematta, jos rikossuunnitelmassa oli sillä tavoin perustuva puute, ettei teko käytettyjen välineiden, teon kohteen tai muiden tilanteeseen tyypillisesti liittyvien seikkojen vuoksi olisi missään olosuhteissa voinut johtaa tarkoitettuun tulokseen.
- Yrityksen rankaisemisen edellytykset jäsentyvät kahteen pääryhmään: a) rikoksen tekemiseen tähtäävät ulkoiset toimet ja b) näin luotu vaara rikoksen täyttymisestä. Molemmat täydentävät toisiaan, näkökulma on eri. Subjektiviivisessa suhteessa yrityksestä rankaiseminen edellyttää aina tahallisuutta. Eli vain tahallisten rikosten yritykset ovat rangaistavia.

Yrityksestä luopuminen ja tehokas katuminen

Lähtökohta on että vaikka tekijä tekee rikoksen, sen seurauksia on mahdollista lieventää omasta tahdosta.

- RL 5:2.1 § "Yrityksestä ei rangaista, jos tekijä on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen täyttämisestä tai muuten estänyt tunnusmerkistössä tarkoitetun seurauksen syntymisen."
 - RL 5:2.3 § "Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, yrityksestä ei rangaista, jos rikos jää täyttymättä tai tunnusmerkistössä tarkoitettu seuraus syntymättä tekijästä, yllyttäjistä tai avunantajasta riippumattomasta syystä, mutta hän on vapaaehtoisesti ja vakavasti pyrkinyt estämään rikoksen täyttymisen tai seurauksen syntymisen."
- RL 5:2.1 §:n virke koostuu KAHDESTA lauseesta, jotka erottaa TAI-sana. Ensimmäinen lause on yrityksestä luopumisesta (*yrityksestä ei rangaista, jos tekijä on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen täyttämisestä*) ja toinen lause on tehokasta katumusta (*muuten estänyt tunnusmerkistössä tarkoitetun seurauksen syntymisen.*) Ts. yrityksestä luopumisesta ja

tehokasta katumista tulisi käsitellä pääsääntöisesti erillään.

Tehokas katuminen

- Vain rikoksessa, joka edellyttää teon lisäksi erillistä seurausta eli mahdollista vain seurausrikoksissa.
- Täytäntöönpanotoimi on tehty, mutta seuraus on vielä syntymättä.
 - Esimerkki. Myymälävaras puukottaa vartijaa, mutta jää antamaan ensiapua, soittaa 112 ja saa omin avuin pidettyä vartijan hengissä kunnes ensiapuhenkilökunta saapuu paikalle. Tekijä on ymmärrettyään tekonsa tullut toisiin ajatuksiin, ruvennut katumaan ja paikalta poistumisen sijaan estänyt seurauksen, esimerkiksi vartijan kuoleman.
- Kun yritys on päättynyt, voi tekijä vapautua vastuusta vain tehokkaan katumisen avulla.
- Edellyttää tekijältä aktiivista ja vapaaehtoista toimintaa.
- Estoyrityksen on onnistuttava. Vastuuvapaus tehokkaassa katumisessa edellyttää että tekijä onnistuu estämään ITSE seurauksen syntymisen. Eli estämässä ei ole muita mukana.
- Rikoksen seurauksen estäminen voi vapauttaa rangaistusvastuusta.
- Täytetyksi tullutta rikosta ei voi enää tehokkaasti katua.

Varastamalla haltuun otetun omaisuuden palauttaminen omistajalle ei ole tehokasta katumista

- Palautettu omaisuus saattaa kuitenkin lieventää rangaistusta.

Tehokas katuminen ja vastuun määrä

- RL 5:2.3 §:ssä on kyse 5:2.1 §:n poikkeuksesta, joka koskee ensisijaisesti tehokasta katumista eli kun rikos jää täyttymättä tai tunnusmerkistössä tarkoitettu seuraus syntymättä. Tässä säädetään vastuun määrästä.
- Vastuuvapaus tehokkaassa katumisessa edellyttää, että rikoksen tekijä onnistuu ITSE estämään seurauksen. Eli katumiseen ei liity muita ulkopuolisia auttamassa. Kuitenkin on tilanteita, että vaikka rikoksen tekijä kuinka yksin yrittää estää rikoksen täyttymistä ja seurausta (katuu tehokkaasti), se ei riitä, vaan muu osapuoli tarvitaan samalla avuksi estämään seuraus ja muun osapuolen toimet ovat vasta estäneet seurauksen. Vasta muun osapuolen antama apu estää seurauksen. Tekijä siis epäonnistuu tehokkaassa katumisessa kun seurauksen estämiseen tarvitaan ulkopuolinen. Silloin olisi kohtuutonta katsoa, että tekijän tehokkaalle katumiselle ei annettaisi merkitystä mitä 5:2.1 § edellyttää itsenäisesti toimimisesta. Ts. ilman tätä 3 momenttia, 1 momentti ei antaisi tekijälle vastuuvapautta muun osapuolen osallistuessa seurauksen estämiseen.
- Muun osapuolen osallistumisen lisäksi tarvitaan siis tekijän tehokas katuminen eli vapaaehtoisuus ja vakava pyrkimys rikoksen täyttymisen estämiseen tai seurauksen syntymiseen.
- Kun seuraus tulee estetyksi ulkopuolisen toimin, se ei kuitenkaan poista tekijän vastuuta teosta.

Yrityksestä luopuminen

- Säädöksen tarkoituksena on kannustaa tekijää luopumaan täytäntöönpanotoimen loppuunsaattamisesta vapaaehtoisesti.
- Mahdollista seurausrikoksissa sekä tekorikoksissa ja vaarantamisrikoksissa yrityksen ollessa säädettyinä rangaistavaksi.
- Rajoittaa ainoastaan yritys vastuuta. Rikoksella loukatun olotilan palauttaminen ei vapauta vastuusta, jos rikos on jo tullut täytetyksi.
 - Esimerkki. Vähäiseksi arvoltaan jääneen kassin palauttaminen takaisin ei vapauta

ryöstöstä.

- Luopumisella ei ole vaikutusta nk. yritysrikoksessa, jossa yritys on tunnusmerkistössä rinnastettu täytettyyn tekoon. Vastuusta ei voi tällöin vapautua.
- Kun rikoksen tekeminen, yritys, on kesken, eikä rikos ole siten täyttynyt, on luontevaa puhua yrityksestä luopumisesta.
- Yrityksestä voi luopua kun täytäntöönpanotoimi on kesken. Kun tunnusmerkistö on täyttynyt, yrityksestä ei voi enää luopua.
- Luopumista on, kun myymälävaras tulee toisiin ajatuksiin kesken varkauden yrityksen myymälässä ja "vilpittömästi yrittää" ja "vakavasti pyrkii" estämään rikoksen täyttymisen.
- Kyse on nk. päättymättömästä yrityksestä eli yritys ei tällöin ole vielä päättynyt eli täyttynyt. Ts. tekijä ei ole vielä ryhtynyt kaikkeen rikoksen tunnusmerkistön täyttämiseen edellyttämään.
- Lähtökohtaisesti yritystä pidetään päättyneenä, jos tekijä itse on sitä mieltä, että hän on tehnyt kaiken vaadittavan rikoksen toteuttamiseksi. Tätä ennen voidaan siis vielä luopua.
- Päättäneestä yrityksestä ei voi enää luopua, sitä voi tehokkaasti katua.
- Luopumispäätöksen pitää olla lopullinen. Täytäntöönpanon lykkääminen toiseen kertaan ei riitä. Tilapäinen luopuminen ajatuksin myöhemmin toteuttaa rikos ei ole yrityksestä luopumista.
- Keskeistä yrityksestä luopumisessa on vapaaehtoisuus. Kyseessä on oltava **vapaaehtoinen** luopuminen rikoksen täyttämistä. Jos tekijä ei ole luopunut rikoksen täyttämistä, vapaaehtoisuutta ei tarvitse edes harkita.
 - Varkaan tulee itse tulla ajatukseen "*Minä en tahdo varastaa, vaikka voisin.*"
 - Vapaaehtoisuutta on, jos myöhemmän ilmitulemisen seuraukset ovat luopumisen motiivina.
 - Vapaaehtoisesta luopumisesta ei ole kyse kun **ulkoiset olosuhteet muuttuvat** ja tekijä tällöin pitää rikoksen toteuttamista joko mahdottomana, olennaisesti hankalampana tai suurempia riskejä sisältävänä kuin mitä oli ennalta ajatellut.
 - Esimerkki 1. Vapaaehtoisuutta luopua yrityksestä ei osoita tilanne, jossa vartija keskeyttää myymälävarkaan kesken hälyttimien irrottamista myymälässä. Tällöin varkauden yritys on meneillään ja rikoksen täyttymisen estää ulkoinen este (vartija) eli myymälävaras ei ole *vapaaehtoisesti* luopunut.
 - Esimerkki 2. Myymälävaras on vienyt tuotteet ostoskorissa myyntihyllystä "säkityspaikalle" ja asettaessaan tuotteita kassiin, huomaa vartijan. Kyse ei ole vapaaehtoisesta yrityksestä luopumisesta vaan ulkoisten olosuhteiden muuttumisesta aiheutuneesta luopumisesta. Eli vartijasta aiheutunut luopuminen ei ole vilpittömästi yrityksestä luopumista. Tällöin on mahdollisuus kiinniottoon varkauden yrityksestä.
 - Esimerkki 3. Kun myymälävaras on vapaaehtoisesti luopumassa varkauden yrityksestä myymälässä eikä ole mitään merkkejä, että ulkoiset olosuhteet olisivat muuttuneet, esimerkiksi myymälävaras olisi havainnut vartijan, silloin vartija voi vain todeta, että näpistelijä vapaaehtoisesti luopui yrityksestä ja teko ei ole rangaistava.
- Jos anastaminen kohdistuu määrättyyn esineeseen, jota varas ei löydä, luopuminen on ulkoisen esteen takia ja rangaistaan varkauden yrityksestä.
- Yrityksestä luopuminen voi kuitenkin johtaa esimerkiksi vahingonteosta rankaisemiseen rikotun hälyttimen, repeytyneen paidan tms. takia.
 - Esimerkki 4. Myymälävaras väkertää hälyttimen kanssa sovarissa ja sen sijaan, että hälytin lähtisi siististi irti, kangas repeytyy, untuva pursuaa ulos ja takin näkyvälle paikalle tulee "tilaustuotteen" myymistä vaikeuttava vika. Myymälävarasta alkaa kaduttamaan teko ja hän vie takin henkilökunnalle ja kertoo yrittäneensä varastaa takin, mutta kävikin näin. Mitä seurauksia tekijälle tulee? Pohdi varkauden yritystä, varkauden täyttymistä, yrityksestä luopumista, tehokasta katumista, konkurrensia ja vahingontekoa.

Oikeuskäytäntö

Varkausrikos, rikoksen yritys, [KKO:1995:197](#)

Kassiin laittaminen myymälässä anastustarkoituksessa

RL 28:1 §, RL 28:3 §

- A oli piilottanut tavaratalon osastolta anastustarkoituksin ottamansa 3 690 markan tuotteet kassiinsa.
- KäO (raastuvanoikeus)
 - A oli piilottanut tuotteet kassiinsa.
 - --> Varkaus
- HO
 - --> Varkaus
- KKO
 - A vaati valituksessa varkauden sijaan syyllistyneensä näpistykseen.
 - A oli mennyt tavaratalon osastolle ison kassin kanssa tarkoituksenaan anastaa tavaratalon omaisuutta.
 - A oli ottanut ja piilottanut tuotteet kassiin.
 - --> Anastusrikos on täyttynyt, kun A on anastustarkoituksessa ottanut omaisuuden haltuunsa.
 - KKO:n esittelijän mietinnön mukaan, kun A on poistunut kyseisten tuotteiden myyntiosastolta, A on saattanut loppuun anastusaikomuksen, eikä kyseessä ole enää yritys.
 - --> Rikoksen täyttymisen kannalta on merkityksellistä, että vartijat ovat vasta myöhemmin A:n poistuttua kyseiseltä osastolta tavaratalon toiselle osastolle tehneet kiinnioton.
 - Kysymys: varkaus vai näpistys? Arvioidaan tuotteiden (omaisuus) arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat ja ovatko ne kokonaisuutena arvostellen vähäisiä.
 - Tuotteiden jälleenmyyntihinta ei ole vähäinen --> yksistään arvon mukaan arvioitaessa kyseessä on varkaus
 - Lisäksi A on toiminut suunnitelmallisesti ja valmistautunut tekoon etukäteen (kassi/foliokassi) --> kokonaisuutena arvostellen varkaus ei ole vähäinen.
 - --> Varkaus eikä varkauden yritys.

Anastustarkoituksessa tuote otettu haltuun (tässä kassiin), mahdollista välitön kiinniotto myymälän sisäpuolella ja asiakas poliisille.

Jälleenmyyntihinta on tuotteiden arvo.

Varkausrikos, näpistys, [KKO:2002:33](#)

Usea varkausrikos, suunnitelmallisuus

RL 28:1.1 §, RL 28:3.1 §

- A anasti automatkan aikana 10 eri paikkakunnalla 16 myymälästä niiden aukioloaikana omaisuutta. Anastetun omaisuuden arvo oli eräiden anastusten kohdalla vähäinen. Ottaen huomioon, että kukin teko oli osa A:n ja hänen rikoskumppaninsa (B ja C) etukäteen tekemästä anastusten suorittamista koskevasta suunnitelmasta, mikään niistä ei ollut kokonaisuutena arvioiden vähäinen.

- KäO
 - A, B ja C olivat automatkalla pysähtyneet usealla eri paikkakunnalla ja suorittaneet anastusrikokset. Reitiltä poikkeamiseen ei oltu esitetty uskottavaa syytä, joten poikkeamisen tarkoitus oli rikosten tekeminen.
 - Aja B olivat yhdessä ja erikseen anastaneet ja tuoneet tuotteet yhteiselle autolle, joten kumpikin olivat tietoisia anastusrikoksista ja toimineet yksissä tuumin. C oli myös tullut tietoiseksi A ja B:n anastusrikoksista.
 - Suunnitelmallista anastusrikosten suorittamista.
 - Vaikka yksittäisen teon osalta tuotteen arvo ei ollut suuri, kokonaisuutta arvostellen omaisuuden arvo oli huomattavan korkea.
 - --> varkaus
- HO
 - --> varkaus
- KKO
 - Kysymys: Varkaus vai näpistys? Näpistyksen tunnusmerkistössä on erikseen mainittu omaisuuden arvo seikkana, jolla on merkitystä varastamisen vähäisyyttä arvioitaessa. Käytännössä tavallisin varkausrikoksen vähäisyyden arviointiin vaikuttava tekijä. HE 66/1988 s. 38 mukaan anastus ei välttämättä ole näpistys vaikka omaisuuden arvo on vähäinen. Jos vähäisyydestä huolimatta tekoa ei ole kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä, tuomitaan varkaudesta.
 - Kukin yksittäinen teko on ollut osa suunnitelmaa. Mikään anastuksista ei ole vähäinen.
 - --> varkaus

Varkausrikos, varkaus, näpistys, [KKO:2011:66](#)

Usea varkausrikos, varkaus muuntuu näpistykseksi, näpistyksen arviointikriteereitä
 RL 28:1.1 §, RL 28:3.1 §

- A oli kolmen viikon aikana yhdeksän eri kertaa anastanut useista myymälöistä alkoholia, elintarvikkeita ja vaatteita. Omaisuus vietiin vaatteisiin kätkeytyneenä tai muuten huomiota herättämättä kassan ohi.
- Kysymys: Oliko kyseessä varkaus vai näpistys?
- KäO
 - Kokonaisuutena arvostellen teot eivät olleet vähäisiä, vaikka arvo oli yksittäisissä teoissa vähäinen.
 - --> varkaus
- HO
 - Anastusrikokset tehty lyhyen ajan sisällä ja tekotapa samanlainen.
 - Kyse ei ollut hetken mielijohdeesta vaan tekosarjasta, tavasta hankkia tuotteita.
 - Kokonaisuutena arvostellen ei voi pitää vähäisenä.
 - --> varkaus
- KKO
 - Kokonaisarvostelu ks. edellä otsikko näpistys.
 - Kaikissa anastuksissa omaisuuden arvo on ollut selvästi alhaisempi kuin se arvo, joka yleensä voi johtaa teon katsomiseen varkaudeksi.
 - Anastukset on suoritettu liikkeiden aukioloaikana.
 - Anastuksiin ei liity muuta omaisuuden vahingoittamista.
 - Ei uhkaa henkilökuntaa kohtaan.
 - Ei ole viitteitä, että tavarat olisi hankittu jälleenmyyntiin tms.
 - Anastuksia on ollut useita ja lyhyen ajan kuluessa.

- Toistuvuus viittaa tapaan hankkia haluamaansa omaisuutta.
- Anastetun omaisuuden laatu (alkoholi, elintarvikkeet, vaatteet) ja anastusten tekoajat viittaavat enemmänkin satunnaisen tarpeen synnyttämään rikosajatuksen.
- --> Anastuksista ei ilmene suunnitelmallisuutta.
- Anastukset ovat tehty vaatteisiin kätettyinä tai muuten huomiota herättämättä.
- Tekotapa ei osoita tyyppillisestä näpistyksestä poikkeavaa piittaamattomuutta.
- Toistuvaa, mutta muutoin tavoitteiltaan ja toteuttamistavoiltaan tavanomaisesta vähäarvoisen omaisuuden anastamista omaan käyttöön.
- Anastukset ovat olleet kokonaisuutena arvostellen vähäisiä.
- --> näpistys

Varkausrikos, rikoksen yritys, [KKO:2008:81](#)

Tuotesuojahälyttimen poistaminen, piilottaminen, poistuminen myymälästä
 RL 28:1 §, RL 5:1.1 §, RL 5:2 §

- A oli Citymarketissa irrottanut hälyttimet osasta tuotteista ja piilottanut ne muiden tuotteiden kanssa lasivitriinistä toiseen hyllyyn ja poistunut myymälästä.
- Vartija oli ottanut A:n kiinni välittömästi kassalinjan jälkeen.
- Kysymys 1: Oliko A yrittänyt anastaa tuotteet?
- Kysymys 2: Oliko A vapaaehtoisesti luopunut rikoksen täyttämisestä?
- KäO
 - A on yrittänyt anastaa tuotteet irrottamalla hälyttimet ja siirtämällä tuotteet lasivitriinistä piiloon toiseen hyllyyn hakeakseen ne myöhemmin.
 - Tuotteiden siirtämiselle ei ollut muuta järjellistä selitystä kuin anastustarkoitus.
 - --> Varkauden yritys. 45 päivää ehdotonta vankeutta.
- HO
 - Katsottu teon edenneen rikoksen yritykseksi, kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen (= täytäntöönpanotoimen) ja saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä.
 - Menettely osoittaa suunnitelmallisuutta.
 - Katsottu A:n tehneen toimenpiteet, jotka omaisuuden vieminen maksamatta kassalinjan ohi olisi edellyttänyt.
 - Varkauden yritys.
- KKO
 - RL 5:1.2 §:n mukaan teko on edennyt rikoksen yritykseksi, kun a) tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja b) saanut aikaan vaaran rikoksen täyttymisestä.
 - a) HE 44/2002 vp s. 137 on todettu, että tekijän voidaan katsoa aloittaneen rikoksen tekemisen silloin, kun hän on ryhtynyt konkreettisiin toimiin rikostunnusmerkistön toteuttamiseksi.
 - Hälytinten irrottamisella ja tuotteiden piilottamisella A oli aloittanut rikoksen tekemisen.
 - b) Rikoksen täyttymisen on oltava tosiasiallisesti mahdollista ja sitä on voitava pitää käytännössä uskottavana mahdollisuutena.
 - b) Laissa tarkoitettu vaaratunnusmerkki on täyttynyt, jos rikoksen täyttymistä voidaan pitää teon hetkellä huomioon otettavana riskinä.
 - a)-kohdan jälkeen tulee arvioitavaksi ovatko toimenpiteet myös saaneet aikaan lainkohdassa edellytetyn vaaran rikoksen täyttymisestä.
 - Hälytinten irrottaminen on mahdollistanut, että tuotteet olisi voitu kuljettaa kassalinjan ohi ilman hälytystä.
 - Tuotteet joissa ei alunperin ollut hälytintä oli siirretty pois henkilökunnan valvomasta vakituisesta lukitusta säilytyspaikasta, joten tuotteiden anastus

- on tehty mahdolliseksi tai ainakin helpotettu.
- A oli olennaisesti heikentänyt valvontakeinojen tehoa.
- Rikoksen täyttymistä koskeva vaara ei ollut poistunut sillä, että A oli ennen anastuksen loppuunsaattamista välillä poistunut myymälästä, kun hänen ilmeisenä tarkoituksenaan oli ollut myöhemmin palata noutamaan esineet.
- A on saanut aikaan vaaran anastusrikoksen täyttymisestä.
- Rikoksen yritys on kysymyksessä silloinkin, kun sellaista vaaraa ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä.
- Hälytinten irrottamisella ja tuotteiden piilottamisella A ei ollut kuitenkaan vielä ottanut varkauden tunnusmerkistön mukaisesti tuotteita haltuunsa tai aloittanut niiden siirtämistä pois myymälästä tai muuten fyysisesti henkilökunnan ulottumattomiin.
- **Kiistäminen:** A on kiistänyt, ettei hänen tarkoituksena ollut anastaa tuotteita (= esineitä).
 - Piilottamiselle sekä senjälkeiselle poistumiselle myymälästä ei ole tullut ilmi muuta järkevää selitystä kuin se, että A:lla oli ollut tarkoitus näiden toimenpiteiden jälkeen tulla myöhemmin noutamaan esineet. A:n anastustarkoituksesta ei siten jää varteenotettavaa epäilyä.
- **Vapaaehtoinen luopuminen (RL 5:2.1 §)**
 - HE 44/2002 vp s. 142 on todettu, että luopumisen vapaaehtoisuuden voivat poistaa sekä todelliset että myös täytäntöönpanoa kohtaavat kuvitellut ulkoiset esteet.
 - A oli poistunut liikkeestä kassalinjojen ohi ilman piilottamia tuotteita.
 - Asiassa ei ole ilmennyt, että mikään ulkoinen seikka olisi estänyt A:ta jatkamasta rikoksen tekemistä. --> Vartijan suorittama kiinniotto ei ole ulkoinen seikka.
 - Poistuminen liikkeestä viittaisi siihen, että A (asiakas) olisi vapaaehtoisesti luopunut rikosta täyttämästä. Tuotteiden piilottaminen ja niiden jättäminen piiloon viittaa kuitenkin vahvasti siihen, että A oli jo alunperin suunnitellut kiinnijäämisriskin vähentämiseksi noutavansa tavarat myöhemmin.
- KKO katsoo, ettei poistuminen liikkeestä voi merkitä sitä, että A olisi vapaaehtoisesti luopunut rikoksen täyttämisestä.
- KKO --> Varkauden yritys

Tuotesuojien irrottaminen, välitön kiinniotto myymälän sisäpuolella ja asiakas poliisille.

- Voidaanko tästä johtaa, että myös hälytyksettömien tuotteiden piilottaminen anastustarkoituksessa, on peruste kiinniotolle?

Varkausrikos, rikoksen yritys, [KKO:1998:44](#)

Varkauden yrityksen perustelu, anastustarkoitus ja omaisuuden siirtyminen haltuun

- A oli katkaissut sähköpylvästä puhelinkaapelin ja anastustarkoituksessa tunkeutunut ikkunasta kauppaliikkeeseen ja kerännyt tuotteita pahvilaatikoihin ja muovikasseihin poiskuljettamista varten. A oli yllätetty eikä kerennyt siirtää omaisuutta pois liikkeen tiloista.
- KäO
 - Kyseessä oli täytetty teko.
 - --> varkaus
- HO
 - Kerännyt tuotteita kuljettaakseen ne pois myymälästä.
 - Täytetystä varkaudesta tuomitseminen edellyttää, että tekijä on anastanut toisen

- hallusta irtainta omaisuutta.
- Vaikka tuotteet oli pakattu poiskuljetusta varten, eivät ne ole joutuneet pois omistajan hallusta.
- --> varkauden yritys
- KKO
 - Varkauden täytyminen edellyttää sen lisäksi, että tekijä toimii anastustarkoituksessa, myös sitä, että anastettavaksi aiottu omaisuus siirtyy hänen haltuunsa.
 - --> varkauden yritys

Harjoitustehtäviä

1. Myymälässä kaikki 30 %-tarralla merkityt tuotteet myydään klo 21.00 alkaen 60 % alennuksella. A tulee myymälään kello 19.30 ja piilottaa useita 30 %-merkittyjä lihatuotteita vastakkaiseen kylmähyllyyn muiden tuotteiden taakse piiloon. A poistuu myymälästä ja saapuu klo 21.30 ostamaan piilottamiensa tuotteita. Rahallinen hyöty piilottamisesta olisi 51 euroa. Asiakas B on nähnyt piilottamisen, ilmoittanut henkilökunnalle ja henkilökunta on ilmoittanut vartijalle. Vartija katsoo A:n kasvot kameratallenteesta ja tunnistaa asiakkaan tämän palattua myymälään ottamaan piilotettuja tuotteita hyllystä. Miten vartija toimii ja onko kyseessä rikos?
2. Siististi pikkutakkiin pukeutunut A kävelee irtokarkkilaatikon ohi, työntää kätensä laatikkoon ja nappaa irtokarkin, jonka laittaa suuhunsa jatkaessaan kävelyä. Vartija on seurannut asiakasta hänen myymälään saapumisesta saakka, nähnyt teon ja pysäyttää A:n tämän jauhaessa karkkia suussaan, jota A yrittää nopeasti samalla nielaista. Vartija oli havainnut A:n kaivaneen saman käden sormella nenää kävellessään aiemmin hedelmäosastolla. A päätyy lopulta vartijan kiinniottamaksi ja poliisin kyydissä poliisilaitokselle. Miksi A päätyi poliisiasemalle ja miten poliisi tarkastelee asiaa rikoslain mukaan? Pohdi perustelussa tällä sivulla mainittuja *pieniäkin* yksityiskohtia.
3. Alaikäiset lapset A ja B saapuvat myymälään, pyörivät yhdessä juomaosastolla ja karkkihyllyllä. A poistuu hetken kuluttua ostamatta mitään ja minuutin kuluttua B perässä ostaen tikkarin. Vartija tarkistaa lasten toiminnan kameratallenteista ja löytää lapset 20 minuutin kuluttua 200 metrin päästä läheisen talon vierestä kadulta ja tekee lasten kiinnioton. Poliisi saapuu myymälän takahuoneeseen ja hetken kuluttua paikalle saapuvat lasten vanhemmat. A:n repusta löytyy kaksi energiajuomatölkkiä ja avattu karkkipussi, joiden anastus on nähtävissä kameratallenteesta. Mitä seurauksia lapsille ja/tai lasten vanhemmille koituu? Onko myös B osallinen rikokseen?
4. Ryhmä nuoria saapuu pieneen ruokakauppaan makeis- ja virvoitusjuomaostoksille. Yksi ryhmän jäsenistä, 15-vuotias iältään, ottaa yhden banaanivene rakeen irtokarkkilaatikosta ja pistää sen taskuunsa. Vartija ottaa näpistelijän kiinni ja poliisi saapuu paikalle. Mitä seurauksia yhden ainoan irtokarkin näpistyksestä syntyy nuorelle? Kiinni otetun 14-vuotias kaveri näki kaverinsa näpistyksen, syyllistyi hän myös johonkin rikokseen ja mihin sekä koituu hänelle muita seurauksia?
 1. Poliisin avatessa kiinni otetun nuoren repun, sieltä löytyy kaksi avaamatonta kuulokepakettia, yhteisarvoltaan 180 euroa ja teinin takin taskusta avaamaton energiajuomatölkki. Miten tilanne muuttuu?
 2. Pohdi myös vaihtoehtoa, jos energiajuomatölkin sijaan taskusta löytyisi A-olutölkki.
5. A saapuu myymälään lastenvaunujen kanssa ja laittaa tavaroita vaunujen alaosan koriin. Lapselta riisutaan takki ja se laitetaan alakoriin. A saapuu kassalle ja nostaa alakorista tuotteet kassalinjalle maksaen. Vartija havaitsee kassalinjalta puuttuvan yhden tuotteen. A jatkaa matkaa ja ulko-ovella ottaa lapsen takin alakorista ja havaitsee maksamattoman tuotteen. Pohdi vastauksia seuraaviin skenaarioihin ja perustele rikoslakiin tukeutumalla:
 1. A palaa takaisin kassalle ja maksaa tuotteen.
 2. A jatkaa matkaa ja ei ole huomaavinaan maksamatonta tuotetta.

3. Vartija ottaa A:n välittömästi kiinni myymälävarkaudesta asiakkaan pakatessa hihnalta maksettuja tuotteita.
4. A olisi laittanut yhden tuotteen alakoriin näkyville ja muut tuotteet rattaiden työntökahvan edessä olevalle kankaalle ja unohtanut maksaa alakorissa olevan tuotteen. Tuote ei siis ole ollenkaan piilotettu.
6. A kerää pussiin kotimaisia tomaatteja, mutta tulostaa halvempien ulkomaalaisten tomaattien hintalapun. A vilkaisee tulostunutta hintalappua ennen sen liimaamista pussiin. Vartija pysäyttää A:n kassalinjan jälkeen, miten vartija rikosoikeudellisesti perustelee pysäytyksen ja menettelee?
7. A kerää pussiin tomaatteja, käy tulostamassa hintalapun, liimaa sen pussiin ja lisää vielä kaksi tomaattia pussiin. Vartija pysäyttää A:n asiakkaan poistuessa hevi-osastolta. Miten vartija rikosoikeudellisesti perustelee pysäytyksen ja menettelee?
8. A laittaa anastustarkoituksessa tuotteita kassiin ja kävelee myymälän kassojen läpi ostamatta mitään kauppakeskuksen yhteisen tilan puolelle. Pohdi onko kyseessä varkauksen yritys, varkaus tai ei ollenkaan edes rikos seuraavissa tilanteissa.
 1. A katu tekoaan kassalinjan ylitettyään ja palaa myymälään palauttamaan tuotteet vahingoittumattomina takaisin hyllyyn.
 2. A havaitsee henkilön kassan läheisyydessä, jota hän epäilee poliisiksi ja palaa myymälään palauttamaan tuotteet takaisin hyllyyn.
 3. A toteaa unohtaneensa wc-paperin ja palaa myymälään ostamaan sitä.
 4. A toteaa varastamisen onnistuvan ja palaa myymälään varastamaan lisää.
 5. A teki B:n kanssa liveinä videoita nettiin siitä, onnistuuko myymälävarkaus.
9. Lue edellä KKO:2008:81 ja pohdi tilannetta, että A:ta ei olisi otettu kiinni ja A ei olisi palannut myymälään, vaan hänen sijaansa A:n kaveri B olisi palannut myymälään ja hakenut piilosta tavarat, pakannut ne kassiinsa ja kuljettanut myymälästä ulos, jonka jälkeen tullut vartijan kiinniottamaksi. A:n toiminnasta on todisteena kameratallenne. Miten A:n syyllisyys katsotaan tällöin?
10. Pohdi rikoksen valmistelun ja yrityksen rajaa. Onko arvokkaan tuotteen siirtäminen sen myyntipaikalta huomaamattomampaan paikkaan valmistelua vai varkausrikoksen yritys?
11. A näpistää kauppiasomisteisesta myymälästä itselleen kaksi pakettia maksalaatikkoa. Vartija tekee näpistelijän kiinnioton ja soittaa 112. Poliiseja odotellessa kauppiasta käy sääliksi näpistelijän elämäntilanne ja silmin nähtävä katumus. Kauppias lahjoittaa näpistelijälle näpistetyt maksalaatikot. Miten paikalle saapuneet poliisit menettelevät?